

geblazen met riekstof en toch houdt de gewaarwording op? Ik zou gaarne een vermoeden willen wagen, vreesde ik niet dat dit mij later als een stellige uitspraak zou worden voorgehouden!

Utrecht, 17 Februari 1889.

Dr. H. ZWAARDEMAKER CZ. 1)

*Geachte Redactie!*

Tot mijn leedwezen is uw referent A. P. F. in zijn antwoord (zie pg. 206 van dit deel) het slachtoffer van een accident geworden. Ik schreef over de feiten der bacteriologische leer; uw referent antwoordde alsof er feiten stond. Ik heb er mijn manuscript op nagezien, doch daar staat de *l* even duidelijk als mijne andere *l*'s; ik meen echter in eene drukproef *feit* in *feil* te hebben veranderd.

Ik geloof door deze omstandigheid de eerste, tweede en laatste alinea van uw referent's antwoord in hoofdzaak buiten beschouwing te mogen laten.

Wat de zaak betreft; hoe de natuur met tuberkel-bacillen lupus of tumor albus maakt, weet ik niet te zeggen; maar dat doet niets af van de bewezen identiteit van een gewichtig aetiologisch moment voor beide processen. Hetzelfde geldt voor de etter-kokken versus furunkel en osteomyelitis, voor WEICHELBAUM'S coccus versus pneumonie, meningitis en peritonitis. Door de herhaalde vaststelling van het feit, dat een in de organen groeiende species verschillende ziekten teweeg brengt, naar gelang van het aangetaste orgaan komt er nog geen „reukje” aan de hypothese, ik mag zeggen theorie der specifieke processen!

Het is evenwel zeer moeilijk met den Heer A. P. F. over deze quaestie's te strijden, daar het a. b. c. der partijen verschillend is. De dogma's waaraan A. P. F. gelooft en de dogma's der meeste bacteriologen verschillen hemels-breed. Beiderzijds moet men zich in hooge mate van vooroordeelen losmaken om het standpunt der tegenpartij te kunnen waardeeren. Ik geloof, dat de Heer A. P. F. zijne geringschatting van het logisch denkvermogen der bacteriologen wel wat ver drijft. Zouden deze werkelijk minder logisch denken dan andere natuuronderzoekers? Zouden zij werkelijk niet weten, dat met het ontdekken der bacterie, welke eene ziekte veroorzaakt het pathologisch onderzoek eerst *aanvangt*? Zouden zij werkelijk niet weten, dat men zekerheid kan hebben omtrent de oorzaak eener ziekte, zonder dat daarom het ziekte-proces is verklaard?

De aangeklaagde bacteriologen hebben zelf de feiten aangebracht, op grond waaraan zij worden aangeklaagd. Mij dunkt, een behoedzaam rechter mistrouwt op dien grond de aanklacht of laat in elk geval verzachtende omstandigheden wegen!

Hoogachtend

Utrecht, 18 Februari 1889.

Uw dienstvaardige

M. STRAUB.

1) De Redactie sluit hiermede de discussie over deze zaak.

